

**BIRTE SCHOHAUS &
BAS VAN BEEK**

Onder ons

**Achter de schermen
bij de genootschappen
van de Nederlandse elite**

FOLLOW THE MONEY

Birte Schohaus en Bas van Beek © mei 2025

Redactie: Willemijn Lindhout

Eindredactie: Irwan Droog

Omslagontwerp: Isabelle Vaverka en Lisa Klaverstijn

Foto auteurs: Daniel Cohen

Beeldredactie: Lisa Klaverstijn

Boekverzorging: Sander Pinkse Boekproductie

Druk- en bindwerk: Nørhaven

ISBN 9789083398655

NUR 320

www.ftm.nl

Inhoud

Proloog 7

Deel 1 Bij wie ligt de macht?

1. De eeuwige behoefte aan besloten overleg 15
Wat is een genootschap?
2. De gouden formule 28
Hoe werkt een genootschap?
3. Problemen met arbeiders en de overheid 49
Het ontstaan van De Tafelronde, De Pijp en Club Rotterdam
4. Tussen ideologie en opportunisme 65
Het ontstaan van De Haagsche Schouw en De Schoorsteen
5. Doorgaan of doodgaan 83
Zijn herenclubs nog van deze tijd?

Deel 2 Invloedssferen: onwenselijk of noodzakelijk?

6. Een ontslagen columnist 107
De nauwe banden tussen De Tafelronde en NRC Handelsblad

7. Het hart luchten achter de schermen 124
De vriendschappen tussen politici en genootschappen
8. Een hond voor de prins 138
De warme banden met het koningshuis
9. Kroonluchters, beleggingsfondsen en de wederopbouw 152
De relatie tussen Club Rotterdam en de stad

Deel 3 Genootschappen in de eenentwintigste eeuw

10. Internationalisering, vrouwen en andere uitdagingen 169
Hoe overleven genootschappen in de eenentwintigste eeuw?

Epiloog 189

Verantwoording en woord van dank 193

Noten 197

Geraadpleegde literatuur 213

Beeldverantwoording 221

Proloog

‘De Pijp, dat lijkt me een ongelofelijk machtige club,’ laat Jesse Klaver, partijleider van GroenLinks, zich ontvallen tijdens een dubbelinterview met Jeroen van der Veer. De oud-Shell-topman heeft Klaver, op dat moment al vijf jaar Kamerlid, net verteld over het besloten gezelschap waarin de top van het Nederlandse bedrijfsleven een paar keer per jaar, onder het genot van een borrel of diner, een actueel thema bespreekt. Van der Veer is lid, zo bevestigt hij tijdens het gesprek in augustus 2015. ‘Ik heb een keer samen met de topman van DSM een verhaal gehouden over klimaat en energie.’¹

Klaver is geïntrigeerd. Hij heeft nog nooit over dit gezelschap gehoord, zo lijkt het. Van der Veer: ‘Zal ik regelen dat jij een keer komt spreken?’

Zover komt het echter niet, Klaver heeft tot op heden nooit een officiële uitnodiging ontvangen.*

Dat Van der Veer vertelt over zijn lidmaatschap is opmerkelijk. De leden van De Pijp zijn doorgaans uiterst discreet over hun lidmaatschap. Uitsluitend genodigden zijn welkom op de bijeenkomsten. In de uitnodigingen wordt hun verzocht om discretie te betrachten jegens de andere gasten. Over wat er tijdens de borrels en diners wordt besproken, komt niets naar buiten. Het brede publiek weet dan ook niets van het bestaan van dit genootschap en zelfs politici

* Dat liet zijn woordvoerder weten op navraag in februari 2025.

die dicht bij het centrum van de macht zitten, zoals Jesse Klaver, zijn vaak niet op de hoogte.

En dat terwijl op de ledenlijst talloze bekende namen prijken, van toenmalig CEO van Unilever Paul Polman en VVD-prominent Hans Wiegel tot Jean-François van Boxmeer, dan CEO van Heineken. Misschien is dat juist de reden waarom De Pijp tot op heden grotendeels onder de radar is gebleven.

De Pijp is niet het enige Nederlandse genootschap waarin de elite elkaar regelmatig in besloten kring ontmoet. Er is een handvol clubs waarin de top van de politiek en het bedrijfsleven samenkomt – informeel, buiten het zicht van pers en publiek. Maar er bestaat geen database met alle genootschappen, geen Wikipedia-pagina met een overzicht van de clubs.

Ook wij stuitten slechts per toeval op het bestaan van zo'n genootschap. Bas van Beek* was bezig het persoonlijke archief van wetenschapper en klimaatscepticus Frits Böttcher door te kammen, die had begin jaren negentig geld gekregen van Shell om twijfel te zaaien over klimaatveranderingen. Hoe deed hij dat? Tijdens dat onderzoek struikelde Bas over aantekeningen over 'De Tafelronde': een genootschap van vooraanstaande zakenlieden, beleidsmakers en politici dat elkaar een paar keer per jaar ontmoette in Kasteel de Wittenburg in Wassenaar. Bas was meteen geïntrigeerd: hoe kon zo'n ogenschijnlijk machtige club bestaan zonder dat de buitenwereld ervan afwist? Wie zat er verder nog in? En wat werd er besproken?

De vondst was het startschot voor diepgaand spitwerk in de wereld van de genootschappen. Böttcher had dan wel namen genoemd, maar in biografieën, dagboeken en persoonlijke aantekeningen van deze leden stonden vaak alleen cryptische verwijzingen naar een 'eetclub', regelmatige bijeenkomsten met 'het gezelschap' of een opmerking over bepaalde lezingen die er werden gegeven. Vijf jaar lang dompelden we ons onder in alles wat met genootschappen te maken had. Het onderzoek bleek een

* Hij deed dit onderzoek met voormalig journalistencollectief Platform Authentieke Journalistiek. De artikelen over Frits Böttcher zijn begin 2020 verschenen op Follow the Money en in *de Volkskrant*.

grote puzzel en regelmatig zaten we met de handen in het haar. Hoe konden we toegang krijgen tot een wereld die beslotenheid als het hoogste goed beschouwt?

Het vergde vooral heel veel geduld, uithoudingsvermogen en gekkenwerk. Drie keer op en neer naar een archief in Middelburg omdat men er alleen handschriftelijke aantekeningen mocht maken bij archiefstukken? Natuurlijk. Talloze antiquariaten afstruinen op zoek naar boeken waar een enkele verwijzing in kon staan? Geen punt. Duizenden documenten in sneltreinvaart fotograferen omdat het kantoor om vijf uur zou sluiten? We keken er niet eens meer raar van op.

In de bosjes liggen bij de locaties, dat ging ons dan toch te ver. Wel hebben we menige avond doorgebracht in cafés en hotels in de hoop een glimp op te vangen van de huidige leden. Meestal tevergeefs, maar niet altijd. En dan viel er weer een puzzelstukje op zijn plaats. Soms werd ons geduld beloond en kregen we plotseling exclusieve toegang tot private archieven van een genootschap of de dagboeken van een overleden lid. Al deze snippers informatie gaven een iets beter inkijkje in die verborgen wereld.

Uiteindelijk heeft al dat speur- en leurwerk geleid tot ruim 8600 documenten in onze database: van foto's, ledenlijsten en speeches tot handgeschreven notities en menukaarten.

Stukje bij beetje popten nieuwe namen van genootschappen en hun leden op. We kwamen tot een selectie van vijf gezelschappen: De Pijp, De Tafelronde, De Schoorsteen, De Haagsche Schouw en Club Rotterdam. Maar toen waren we er nog niet. Van de vijf zijn er twee hun archieven kwijt, eentje heeft er nooit een gehad en de andere lagen in archiefdozen te verstoffen, ergens in een onopvallend kantoor in Den Haag.

En ook de leden maakten het ons niet makkelijk. Gevraagd naar hun lidmaatschap wilden sommigen, onder wie Alexander Rinnooy Kan en Louise Fresco, helemaal niet reageren. Bij anderen, onder wie Laura van Geest, Kajsa Ollongren, Ben Knapen en Dick Berlijn, was het wel raak, maar ze bleken er niet happig op om uit de school te klappen. Ze vonden het 'privé', onbeduidende 'eetclubs', niet anders dan een lidmaatschap van een tennisclub.

Waarom zouden we aandacht, tijd en moeite besteden aan gezelligheidsclubs? Iedereen heeft wel een hobby... Maar niet iedereen brengt regelmatig besloten avonden door met de top van het Nederlandse bedrijfsleven en bestuur. Het is onze taak als journalisten om de macht te controleren, dus het bleef knagen: wie zijn deze clubs? Wie is er lid en waarom? En wat wordt er besproken?

In tijden van toenemende (online) desinformatie, complottheorieën en wantrouwen tegen de elite is het van belang om de feiten aan het licht te brengen. Dat geldt ook voor de invloed van deze besloten clubs. Volgens populisten als Geert Wilders is de elite ‘corrupt’.² Thierry Baudet stelt: ‘de elite haat het volk’.³ Een plek waar die zogenaamde elite bij elkaar komt, zijn de genootschappen, dus we wilden weten: hoeveel macht hebben ze daadwerkelijk? Zijn ze echt zo machtig als Jesse Klaver dacht?

Dit boek is de uitkomst van onze zoektocht naar hoe de genootschappen functioneren en wat ze zo aantrekkelijk maakt voor CEO’s en ministers dat ze er in hun drukke agenda’s maandelijks tijd voor vrij weten te maken.

Wie onthullingen over recente omkopingsschandalen of politieke corruptie verwacht, zal bedrogen uitkomen. Zo werken deze genootschappen niet. Actieve lobby is uit den boze, ‘politieke beïnvloeding’ vinden leden bijna een vies woord. Aan de andere kant moet de rol van deze clubs ook niet worden onderschat. Zo ontdekten we onder andere dat deze ‘eetclubs’ betrokken waren bij de oprichting van de voorloper van de werkgeversorganisatie VNO-NCW en de wederopbouw van Rotterdam na de Tweede Wereldoorlog.

Zowel de complotdenker als de ‘het is maar een tennisclub’-fractie zit ernaast, denkt hoogleraar politieke netwerken aan de Universiteit van Amsterdam Eelke Heemskerk: ‘Dat heeft te maken met de aloude discussie dat mensen die niet in die clubjes zitten zeggen: “daar wordt van alles bekokstoofd”. En dat mensen die in die clubjes zitten zeggen: “we hebben gesprekken gevoerd, maar we hebben niets besloten”’.⁴ Beide posities missen hoe het eigenlijk functioneert.’ Hij doelt op de subtiele vertrouwensbanden en kennisdeling die er bestaan binnen de genootschappen. Maar

hoe functioneren die dan wel? En welke rol spelen deze genootschappen binnen onze democratie? Hebben CEO's en topbestuurders een 'safe space' nodig om van gedachten te kunnen wisselen? Fungeren de genootschappen als een soort lijm voor de elite in een versplinterde samenleving? Of zijn de genootschappen in tijden van globalisering en steeds verdergaande professionalisering en transparantie van 'good governance' hun bestaansrecht kwijt?

Feit is dat er in Nederland clubs bestaan waarin de top van het bedrijfsleven en van het bestuur elkaar in besloten kring bijpraten. Reden genoeg om het bestaan van de vijf meest prominente genootschappen onder de loep te nemen. En om het antwoord te vinden op de vraag die ons al sinds het begin van dit onderzoek bezighoudt: is Mark Rutte ook lid van een van deze clubs?

Deel 1

Bij wie ligt de macht?

1 De eeuwige behoefte aan besloten overleg

Wat is een genootschap?

‘Als privépersoon hecht ik aan privacy en zou ik niet direct een journalist te woord staan, eerlijk gezegd.’ Zo reageerde Laura van Geest, bestuursvoorzitter van de Autoriteit Financiële Markten, op het interviewverzoek voor dit boek. Ze deed haar lidmaatschap af als een privékwestie. Ze was niet de enige. Een voorlichter van toenmalig* minister Kajsa Ollongren liet weten: ‘Een lidmaatschap van bijvoorbeeld een tennisvereniging, de schaakclub of een eetclub is toegestaan.’ Maar met een journalist spreken over haar lidmaatschap van De Tafelronde wilde ze dan toch niet.

Na jaren van onderzoek lag er eindelijk een lijst met namen. Wat bewoog een minister van Buitenlandse Zaken om aan te schuiven bij de etentjes van De Tafelronde? Waarom maakte de baas van Schiphol er tijd voor in zijn agenda? Deze vragen direct aan de betrokkenen voorleggen bleek lastig. De leden wilden niets kwijt. Oud-NRC-hoofredacteur en voormalig minister van Buitenlandse Zaken Ben Knapen leek in eerste instantie toeschietelijker. ‘Klopt, ik ben al vele jaren lid van dit eetclubje, al ben ik niet zo vaak in de gelegenheid.’ Maar over De Tafelronde vertellen wilde hij niet. ‘Verder verwijst ik graag naar Dick Benschop,’ de voorzitter van het genootschap, liet hij weten. Hoe belangrijk zijn rol in De Tafelronde was, zal blijken in hoofdstuk 6.

* Het interviewverzoek werd gedaan in 2020.

Ook oud-Commandant der Strijdkrachten Dick Berlijn had er ‘weinig over te vertellen’, en voegde alleen staccato toe: ‘Eetclub-je.’ Oud-premier Jan Peter Balkenende kon ‘de vraag plaatsen’, maar maakte meteen duidelijk: ‘De Tafelronde is een platform voor gesprek en discussie en heeft een vertrouwelijk karakter. Die vertrouwelijkheid wil ik graag respecteren.’ Weer geen gesprek.

Oud-informateur, oud-Raad van State-vicevoorzitter en minister van staat Herman Tjeenk Willink maakte zonder veel omhaal duidelijk geen nut te zien in het onderzoek: ‘Desgevraagd probeer ik tot nu toe, indien enigszins redelijk en nuttig, bij te dragen aan het publieke debat waardoor de publieke opinie zich kan vormen en waarin journalisten zo’n belangrijke rol kunnen spelen mits hun werk op feiten gebaseerd is en onbevooroordeeld. In dit geval ontgaat me echter volstrekt de reden en het nut om juist op het moment dat er zoveel gebeurt dat professionele, kritische journalisten zou moeten bezighouden, een historisch onderzoek te entameren naar een van de ontelbare informele groepjes en eetgezelschappen die er in Nederland bestaan, zonder enige juridische status, zonder enige organisatorische infrastructuur, waaraan niets geheims is, maar waarover ook niets te melden valt.’

Onbelangrijke eetclubs dus?

Leden die wél ingingen op de uitnodiging voor een gesprek, bevestigden dat beeld. Zoals oud-VVD-staatssecretaris van Binnenlandse Zaken Gijs de Vries, die in eerste instantie dacht dat het om een vergissing ging toen hij hoorde dat De Tafelronde al sinds 1899 bestaat. ‘Ik weet niet of wij het over hetzelfde hebben. Ik heb ooit een keer deel uitgemaakt van een eetclubje in Wassenaar. Bedoelt u dat?’

Toen hij hoorde dat dit inderdaad dé Tafelronde was, kon hij het nauwelijks geloven. ‘Dat bestond sinds 1899?’ Hij begon te lachen. ‘Dat is voor mij nieuws. Dat vind ik wel mooi. Heb ik nog deel uitgemaakt van iets historisch.’

De Tafelronde is het oudste genootschap in deze selectie, maar ook De Pijp, Club Rotterdam, De Schoorsteen en De Haagsche Schouw hebben lange tradities, geworteld in de vorige eeuw. Om te begrijpen hoe ze zijn ontstaan en wat hun aantrekkingskracht is,

gaan we terug in de tijd. Het verlangen naar vertrouwelijke kennisdeling en bijeenkomsten in besloten kring is namelijk al eeuwen oud.

De Verlichting als bakermat van informele clubs

Er hangt altijd een zweem van samenzwering rondom genootschappen, informele clubs en afspraken tussen wereldleiders uit de politiek en het bedrijfsleven die niet op officiële agenda's staan. Zelfs bijeenkomsten van het Wereld Economisch Forum (WEF), die in principe openbaar zijn – mits men zich op tijd aanmeldt – dienen volgens sommigen als podium om in het geheim de wereldorde te bepalen. Deze geruchten bestaan al zo lang als het in 1971 opgerichte Forum zelf.

De gedachte is niet vreemd. Het is immers ook de bedoeling van het Forum dat wereldleiders en bedrijfsleven elkaar in de wandelgangen spreken: korte lijntjes en uitwisseling van informatie, plannen en ervaringen. Voor kritische burgers is niet te controleren of het daarbij blijft of dat er achter de schermen ook heel andere afspraken worden gemaakt.

Maar die beslotenheid is juist het bestaansrecht van dit soort clubs. Door de eeuwen heen heeft de elite steeds weer de behoefte gehad om in informele kring bij elkaar te komen. Zoals schrijver en historicus dr. A.J. Teychiné Stakenburg¹ het in zijn speech tijdens de viering van het vijftigjarig bestaan van genootschap Club Rotterdam in 1978 verwoordde: 'Genootschappen zijn zo oud als de wereld! Er bestaan ven-noten, reis-genoten, bond- en lotgenoten, dis-genoten, echt-genoten, en vele andere genieters. In de schepping van de mens, de individu ligt van meet af aan besloten zijn gedrevenheid tot aansluiting bij gelijkgestemden (...). De enkeling zoekt als een ondersteuning van zijn huis uit meegekregevenheden één of meerdere anderen op, niet alleen om die in hem sluimerende capaciteit in hen te zien bevestigd, maar ook – ja bovenal – teneinde over het vak, het geloof, de partij, de hobby gedachten te kunnen wisselen. En zijn functies te veredelen.'

Zo 'oud als de wereld' is misschien wat overdreven, maar de behoefte om in bepaalde besloten kringen samen te komen, is wel